

TẢN MẠN VỀ NHỮNG BIỂU TƯỢNG LIÊN QUAN ĐẾN LỢN TRONG VĂN HÓA THẾ GIỚI

Minh Khuyên

Về những biểu tượng văn hóa liên quan đến Lợn (Heo), trước hết ở những nước dùng lịch theo chu kỳ mặt trăng thì lợn đứng cuối cùng trong 12 con giáp. Ai sinh vào năm con Lợn (năm Hợi), sẽ cầm tinh con Heo. Người tuổi Hợi được cho là người dễ thứ tha, đùm bọc bạn bè, gia tộc và chịu khổ nhọc để người khác được hạnh phúc.

Người cầm tinh Lợn thường rộng lượng nên dễ bị kẻ xấu làm hại hoặc lợi dụng. Người tuổi Hợi không ưa kẻ dạy khôn mình mà chỉ thích làm những gì mình thấy phải làm.

Vì lợn rất nhạy cảm trước sự thay đổi của thời tiết nên huyền thoại xưa ở Tây phương cho rằng lợn là hóa thân của Grothar là thần Thời Tiết. Nông dân muốn mưa thuận gió hòa để trồng cây thì phải chăm sóc lợn cẩn thận. Dân vùng Sarvon tin rằng thần Thời tiết đã sai giống lợn xuống trần để báo trước cho họ những thiên tai làm hại mùa màng như nắng hạn, mưa dầm, hay băng giá lạnh lẽo.

Tại Ai Cập, Nuut có hình một con lợn nái đang chăm sóc đàn con được coi là nữ thần của bóng đêm và là mẹ của các vì sao. Heo được dùng để cúng nữ thần Isis, trong khi người anh và cũng là đối thủ của thần tên là Seth lại là con lợn đen. Ác thần Seth có lần đã dùng cặp nanh húc lấy mắt thần Mặt Trăng Horus khiến trăng bị mất ánh sáng trong những lần Nguyệt thực, vì vậy họ tin rằng khi có Nguyệt thực là lúc ác quỷ tràn ngập cõi trần và những kẻ xấu khi tái sinh sẽ bị biến thành lợn. Người cổ Ai Cập cho rằng lợn rừng là hiện thân của ác thần Seth, do đó họ cử không ăn thịt lợn.

Người châu Á coi lợn là tượng trưng cho thịnh vượng và giàu có, ngược lại dân Ai Cập và Phi châu lại cho rằng lợn là giống vật bẩn thỉu, tượng trưng cho kẻ ác, xấu xa.

Theo huyền thoại Hy Lạp, thần Zeus được một con lợn nái nuôi lớn. Ngoài ra, lợn còn được dùng để cúng tế Demeter, mẹ của thần cai quản âm giới Persephone. Mỗi năm vào mùa Thu trong hội lễ Thesmophoria, người ta lừa lợn vào hang động mê cung, sau đó quay lại để xem thần có nhận lễ vật hay không bằng cách coi kỹ những xác lợn đã chết. Tục này được truyền sang La Mã dưới hình dạng nữ thần Ceres trông coi về lúa hạt nông phẩm, và tục dùng lợn tế thần vẫn được tiếp tục. Lợn cũng được dùng để cúng tế thần Hercules, Venus và Pares mỗi khi con người cầu cho khỏi bệnh. Trong huyền thoại mười năm phiêu lưu của Odysseia sau trận đánh thành Troy, có lần nữ phù thủy Circe bắt cả thủy thủ đoàn cầm tù và biến họ thành lợn trong bảy năm liền.

Thần thoại Hy Lạp còn kể chuyện Heracles bắt con lợn rừng hung dữ tại núi Erymanthos là chiến thắng thứ tư trong mười hai kỳ công. Con lợn rừng này rất mạnh và hung dữ. Nó đã gieo nhiều tai họa không ai trừ nổi nên Heracles phải vấn kế Chiron - một nhà thông thái, và được chỉ cách dụ lợn rừng vào chỗ có nhiều tuyết để lợn bị sa lầy mới bắt được. Theo lời Chiron, Heracles lập trận bắt lợn rừng vào giữa mùa đông và thành công. Thấy con lợn to lớn và dữ tợn, mọi người sợ hãi và yêu cầu Heracles giết đi. Hiện nay, trên các đồ gốm cổ Hy Lạp còn vẽ lại cảnh Heracles bắt lợn rừng này.

Cũng trong thần thoại Hy Lạp còn có con lợn rừng tại Calydon vùng Aetolia là quái vật do thần Artemis tạo ra để thử thách các dũng sĩ vùng núi Olympia. Vì lợn quá hung dữ nên chỉ có Heracles lập được chiến công bắt nó tại Erymanthos. Sự tích săn lợn này được nhiều sách vở và tranh ảnh Hy Lạp ghi lại dưới đề tài: *Cuộc săn heo tại Calydon*.

Vào thời cổ La - Hy, ngoài biểu tượng sinh sôi nảy nở và giàu có, lợn rừng còn được coi là dũng sĩ tượng trưng cho lòng can đảm và quyết chiến vì xung trận rất hăng hái nhờ cặp nanh nhọn sắc và rất khó bị giết với làn da dày che chở thân mình. Do đó, hình ảnh của lợn rừng thường được dùng để tượng trưng cho các dũng sĩ. Ngay cả trong giấc mơ, chẳng hạn giấc mơ thấy con lợn rừng bị giết là điềm báo trước cái chết của Tristan, một chiến sĩ rất can đảm. Vì những liên quan mật thiết trên, ngày nay chúng ta còn tìm thấy rất nhiều hình tượng lợn rừng xen lẫn với tranh ảnh của các đạo tinh binh Hy Lạp thời cổ.

Đặc điểm của lợn rừng là cặp nanh dài và nhọn và đây cũng là biểu tượng cho sức mạnh và thần lực. Người Anh thời xưa tin rằng ai đó chẳng may đạp lên nanh lợn rừng thì họ sẽ chết. Truyền thuyết còn lưu truyền chuyện vua Arthur có lần phải chiến đấu với con lợn rừng có nanh vàng và bạc.

Ngày nay, tại vùng Đông Nam Á, các nước Thái Lan, Campuchia, Lào và cả Việt Nam vẫn còn tin rằng người đeo nanh lợn rừng sẽ trừ được tà ma quỷ quái, hoặc dao chém, súng bắn cũng không

thùng. Một số bà mẹ thường kiếm nanh lợn rừng đeo vào cổ cho con; binh lính cũng hay đeo nanh lợn rừng để mong yểm được súng đạn.

Tại Ba Tư, lợn rừng rất được quý trọng vì gan dạ nên đôi khi chữ Boraz hay Goraz có nghĩa là *lợn rừng* được thêm vào tên người để chỉ đức tính can đảm.

Lợn rừng xung trận rất hăng nên được Hoàng đế Richard III của nước Anh chọn làm biểu hiệu. Đạo binh của thành phố Eberbach bên Đức cũng dùng phù hiệu lợn rừng, có lẽ vì Eber tiếng Đức có nghĩa là *lợn rừng*. Ở Bỉ, lợn rừng được coi như con thú tượng trưng cho khu rừng Ardenne nằm về ranh giới phía nam. Lữ đoàn bộ binh số một của Bỉ mang tên Chasseurs Ardennais (thợ săn Ardenne) mang phù hiệu đầu lợn rừng trên mũ.

Người Nepal thờ nữ thần mặt lợn Varahi hay Barahi. Đây là thần che chở các đền đài chùa miếu. Nữ thần này hóa thân thành bốn vị thần mang mặt lợn khác nhau để bảo vệ bốn cửa vào thung lũng Kathmandu: thần Vajravarahi màu đỏ bảo vệ phương tây và coi sóc gia súc; thần Nilavarahi màu xanh bảo vệ phương đông; thần Swetavarahi bảo vệ phương Nam; thần Dhumbarahi màu xám bảo vệ cửa bắc và ngăn các bệnh dịch.

Nữ thần Ấn Độ Durga mặt lợn, biến thân của Vajrabarahi bên Nepal, được coi là thần chiến thắng bọn ác quỷ. Hàng năm, dân Ấn Độ tổ chức lễ hội Nava Ratri (chín đêm) để kỷ niệm 9 lần chiến thắng của nữ thần. Trong trận đấu thứ tám chống lại quỷ vô thần, Durga đã hóa thân thành con lợn rừng Vahara, dùng nanh đâm chết đối thủ. Durga còn được coi là vị nữ thần duyên dáng, nhiều tài phép và rất tình cảm.

Theo sách Bhagavad Gita, thần Indra là vua của các vị thần có lần bị biến thành lợn vì vô lễ với sư phụ Brihaspati.

Thần Vishnu trong dạng hóa thân thứ ba là một con lợn hay đầu heo mình người có bốn tay, cầm một bánh xe, một vỏ sò, một thanh gươm và một đóa sen. Khi bị quỷ mắt vàng Hiranyaksha chìm xuống đáy đại dương, phải mất một ngàn năm thần Vishnu mới giết được quỷ rồi dùng cặp nanh nâng trái đất lên khỏi mặt nước và sau đó thần đã nấn lại núi non, đất đai để nhân loại cư trú.

Trong Phật giáo, lợn tượng trưng cho dục vọng, cùng với rắn và gà trống tạo thành chu kỳ tái sinh,...

Bên chén trà xuân mừng năm mới Kỷ Hợi, xin có vài dòng “lượm lặt đó đây” về những biểu tượng liên quan đến con lợn để mua vui cùng bạn đọc gần xa!